

**VILNIAUS UNIVERSITETO
MEDICINOS FAKULTETAS**

**AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ ĮSTATYMO NUOSTATŲ NETAIKymo**

2021 m. liepos 4 d. Nr.
Vilnius

Visuotinai įprasta, kad viešiesiems subjektams, turintiems perkančiosios organizacijos statusą, vienas pagrindinių teisinių įrankių, siekiant įsigyti prekių, paslaugų ar darbų yra viešųjų pirkimų procedūrų vykdymas. 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES (toliau – Direktyva) dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB (OL L 94, p. 65) viešasis pirkimas apibrėžiamas kaip vienos ar daugiau perkančiųjų organizacijų vykdomas darbų, prekių ar paslaugų įsigijimas pagal viešąją (viešojo pirkimo) sutartį iš tų perkančiųjų organizacijų pasirinktų ekonominės veiklos vykdytojų, nepaisant to, ar darbai, prekės ar paslaugos yra skirti viešam tikslui. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – Viešųjų pirkimų įstatymas) 2 straipsnio 37 dalyje nurodyta, kad viešasis pirkimas yra vienos ar daugiau perkančiųjų organizacijų atliekamas prekių, paslaugų ar darbų įsigijimas su pasirinktu (pasirinktais) tiekėju (tiekėjais) sudarant viešojo pirkimo–pardavimo sutartį (sutartis), neatsižvelgiant į tai, ar prekės, paslaugos ar darbai yra skirti viešajam tikslui. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad vien tai, kad viešasis subjektas turi perkančiosios organizacijos statusą dar nesuponuoja fakto, kad pastarajam siekiant įsigyti tam tikrų prekių ar paslaugų visais atvejais privalo būti taikomos viešųjų pirkimų procedūros. Viešojo subjekto poreikių tenkinimo sutapatinimas su imperatyviu viešųjų pirkimų procedūrų taikymu prieštarautų protingumo principui, nes būtų paneigta būtinybė atsižvelgti į susiklosčiusią faktinę situaciją, perkamo objekto pobūdį ir tikslus, kurių siekdamas viešasis subjektas nori įsigyti atitinkamų prekių ar paslaugų. Šį aiškinimą pagrindžia ir Direktyvos 4 konstatuojamosios dalies antra pastraipa, kurioje numatyta, kad į viešojo pirkimo sąvoką nepatenka situacijos, kai visi tam tikras sąlygas atitinkantys ekonominės veiklos vykdytojai, netaikant jokios atrankos, turi teisę atlikti tam tikras užduotis. Taigi, galimos faktinės situacijos, nepatenkančios į viešųjų pirkimų taikymo sritį ir sudarančios galimybes prekes ar paslaugas įsigyti ne viešųjų pirkimų pagrindu, o taikant kitus teisinius mechanizmus.

Tačiau tam, kad būtų galima pasinaudoti minėta galimybe, būtina identifikuoti viešuosius pirkimus kvalifikuojančius aspektus, kuriems esant, viešųjų pirkimų procedūrų taikymas yra privalomas. Identifikavus šiuos aspektus, bus aiški takoskyra, kokios faktinės situacijos gali nepatekti į viešųjų pirkimų taikymo sritį ir kurioms gali būti taikoma paprastesnė pirkimų procedūra.

Minėtų Direktyvos bei Viešųjų pirkimų įstatymo viešųjų pirkimų nuostatos definicija leidžia tiesiogiai identifikuoti vieną (ir šiuo atveju aktualiausią) viešuosius pirkimus kvalifikuojančių požymių, t. y. tiek Direktyvoje, tiek Viešųjų pirkimų įstatyme numatyta

perkančiosios organizacijos **pasirinkimo opcija** – „<...> iš tų perkančiųjų organizacijų pasirinktų ekonominės veiklos vykdytojų“; „<...> įsigijimas su pasirinktu (pasirinktais) tiekėju (tiekėjais)“. Pasirinkimo galimybė, atsižvelgiant į viešųjų pirkimų vykdymo tvarką, yra suprantama kaip atrankos, siekiant įsigyti prekes ar paslaugas vykdymas, kitaip tariant, konkurencijos elemento sukūrimas.

Tačiau praktikoje galimos situacijos, kuomet viešieji subjektai siekia įsigyti prekių ar paslaugų selektyviai nesirinkdami tiekėjų ir nesukurdami konkurencijos elemento. Ši teiginį puikiai iliustruoja tiek tarptautinė, tiek nacionalinė teismų praktika.

2016 m. birželio 2 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo nagrinėtoje *Falk Pharma* byloje (C-410/14) buvo ginčijamos sąlygos, leidžiančios procedūroje dalyvauti visoms suinteresuotoms įmonėms, tenkinančioms leidimo dalyvauti kriterijus. Dokumentuose buvo numatyta, jog su įmonėmis, tenkinančiomis leidimo dalyvauti kriterijus bus sudaromos identiškos sutartys, kurių sąlygos nustatytos iš anksto. Be to, bet kuri kita leidimo dalyvauti kriterijus atitinkanti įmonė turės galimybę tokiais pačiomis sąlygomis prisijungti prie aptariamų sutarčių sistemos jos galiojimo laikotarpiu. Skelbime buvo nurodyta, kad aptartai procedūrai viešųjų pirkimų teisė netaikoma. Taigi, viešasis subjektas išviešindamas tokį pasiūlymą turėjo tikslą sukurti sutarčių sistemą, nevykdant suinteresuotų ūkio subjektų atrankos, per visą sistemos galiojimo laikotarpį sudaryti sutartis su visais ūkio subjektais, kurie įsipareigotų tiekti atitinkamas prekes iš anksto nustatytomis sąlygomis, ir leisdamas jiems prisijungti prie šios sistemos jos galiojimo laiku. Taigi, byloje buvo analizuojama, ar sutartys, sudarytos pagal nurodytas sąlygas, yra laikomos viešųjų pirkimų sutartimis.

Teisingumo Teismo teisėjų kolegija konstatavo, kad sutarčių sistema (kokia ji buvo aptariamą bylos atveju) **nėra laikytina** viešojo pirkimo sutartimi, kaip ji suprantama Direktyvos kontekste, nes kaip jau ir buvo minėta, viešasis subjektas:

1. nevykdo ūkio subjektų atrankos;
2. per visą šios sistemos galiojimo įsipareigoja sudaryti sutartis su visais ūkio subjektais, kurie įsipareigoja tiekti atitinkamas prekes iš anksto nustatytomis sąlygomis;
3. leidžia prisijungti prie šios sistemos visą jos galiojimo laikotarpį.

Taigi, šios nuostatos laikytinos esminiais kriterijais, kurių pagrindu galime diferencijuoti faktines situacijas viešųjų pirkimų įstatymo taikymo/netaikymo aspektais. Tokia Teisingumo Teismo pozicija grindžiama tuo, kad šioje sutarčių sistemoje leidžiama dalyvauti visiems prašantiems ir nustatytas sąlygas atitinkantiems subjektams, atranka nevykdoma, t. y. nėra faktinių situacijų, kuriomis siekiama sukurti atranką, nei vienam iš subjektų nesuteikiamas ekonominis pranašumas, todėl nėra diskriminacijos rizikos. Taigi, tokiu būdu nepažeidžiamas vienodo požiūrio principas, kuris laikomas kertiniu Europos Sąjungos teisės monumentu. Prie šios sutarčių sistemos leidžiama prisijungti visą jos galiojimo laikotarpį.

Tuo tarpu Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje iš nagrinėtų bylų, kurioje buvo ginčijamas viešojo subjekto siekis įsigyti skolininkų viešinimo paslaugas iš trijų tiekėjų, kuriems keliami minimalūs kvalifikacijos reikalavimai nurodė, jog jei perkančioji organizacija gali neatlygintinai gauti skolininkų viešinimo paslaugas, turėdama tikslą jomis naudotis kuo plačiau, ji visiems suinteresuotiems rinkos dalyviams galėtų sudaryti **galimybę be konkurso vienodomis sąlygomis ir jų nediskriminuojant kokiais nors pagrindais teikti informaciją apie skolininkus ir taip išvengti formalių ir nereikalingų viešojo pirkimo procedūrų taikymo**.

Šioje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atkreipė dėmesį į Teisingumo Teismo suformuotą teisės aiškinimo taisyklę *Falk Pharma* byloje nurodydamas, kai viešasis subjektas siekia sudaryti tiekimo sutartis su visais ūkio subjektais, norinčiais tiekti atitinkamas prekes šio viešojo subjekto nurodytomis sąlygomis, tai, kad nenurodomas ūkio subjektas, su kuriuo išimtinai būtų sudaroma sutartis, reiškia, jog nėra būtinybės konkrečių viešųjų pirkimų teisinio

reguliavimo taisyklių taikyti šios perkančiosios organizacijos veiksmams, siekiant užkirsti kelią tam, kad ši sudarys sutartį palankiau vertindama nacionalinius ūkio subjektus.

Taigi, tiek įstatyminio reguliavimo, tiek teismų praktikos apžvalga leidžia teigti, kad atsižvelgiant į susiklosčiusias faktines situacijas, perkamų prekių ar darbų specifiką, tikslą, viešieji subjektai, laikydamiesi Teisingumo Teismo nurodytų kriterijų, gali prekes ar paslaugas įsigyti ne viešųjų pirkimų pagrindu, o kitokio pobūdžio teisiniais susitarimais.

Analogiškai aukščiau aptartoms situacijoms Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas, organizuodamas *[farmacijos vientisųjų studijų programos studentų mokomąją praktiką]* sudaro galimybę visoms leidimo dalyvauti kriterijus atitinkančioms institucijoms be konkurso vienodomis sąlygomis ir nediskriminuojant kokiais nors pagrindais sudaryti identiškas studentų praktikos organizavimo sutartis iš anksto numatytomis sąlygomis, t. y. nevykdo leidimo dalyvauti kriterijus atitinkančių institucijų atrankos. Taip pat yra kuriama sistema, kurios galiojimo laikotarpiu VU Medicinos fakultetas įsipareigoja sudaryti sutartis su visomis institucijomis, kurios atitinka tuos pačius reikalavimus, įsipareigoja tiekti atitinkamas paslaugas iš anksto nustatytomis sąlygomis bei leidžia institucijoms prisijungti prie šios sistemos visą jos galiojimo laikotarpį.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus argumentus, teisminę praktiką bei faktinę situaciją VU Medicinos fakultetui organizuojant psichologijos bakalauro ir magistrantūros studijų programų bei pedagogikos studijų programų studentų mokomąją praktiką, darytina išvada, kad esamos aplinkybės leidžia VU Medicinos fakultetui netaikyti viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų sudarant studentų praktikos organizavimo sutartis bei apmokant praktikos institucijoms už vadovavimą studentų praktikai.

Priedama:

1. Kvietimas prisijungti prie studentų praktikų sistemos;
2. Standartinės sutarties su tiekėju sąlygos;
3. Standartinė trišalės sutarties tarp tiekėjo, studento ir Universiteto sąlygos.